

SLOVENSKÁ ÚTOČNÁ VOZBA: OD PRAPORU K PLUKU (ZÁŘÍ 1939 – ÚNOR 1940)*

OLDŘICH PEJS

PEJS, O.: Slovak Armoured Force: from Battalion to Regiment (September 1939 – February 1940). *Vojenská história*, 3, 17, 2013, pp 44-63, Bratislava.

The published study deals with the problems of changes related to shifting from the battalion of the Slovak Armoured Force to creation of the armoured force regiment in the period from the end of the campaign against Poland practically until the start of new organization in October 1940. The author's attention is concentrated on characteristics of the organizational changes resulting in origin of the armoured force battalion, staffing of the changes performed, training and education of the armoured force members and cannon units defending against the armoured forces. The final part of the study also outlines the unsuccessful attempt on creating a higher fast troop.

Military History. Slovakia. World War Two. Slovak Army in 1939 – 1940.

Prápor útočnej vozby (PÚV) predstavoval jedinou tankovou jednotku slovenskej armády. Vznikl na bázi *Pluku útočné vozby 3* bývalé československej armády, ktorý byl dislokovaný na Slovensku v Turčianském Svätém Martině. Trpěl jako většina jednotek a útvarů rodící se slovenské armády nedostatkem důstojníků a rotmistrů z povolání, vyznačoval se nedostatečným stupněm vycvičenosti jednotlivce i praporečnických setnin a disponoval bojovou technikou, výzbrojí a výstrojí v různém stavu opotřebovanosti či pojízdnosti. To vše mělo značný vliv na jeho bojeschopnost. Kasárna PÚV v Turčianském Svätém Martině byla hodnocena jako nejmodernější na Slovensku, nalézal se zde dostatečný prostor pro ubytování mužstva, potřebné skladovací prostory pro uložení zásob a výstroje a umístění výzbroje, rovněž sociální zázemí (vybavení kuchyně, prádelny a sociálního zařízení) se dalo označit jako vyhovující,¹ stejně tak moderní ošetrovna vybavená psychotechnickou

* Studie obsahově a chronologicky navazuje na práci PEJS, Oldřich. První měsíce slovenské útočné vozby (březen – srpen 1939). In *Vojenská história*, 2011, roč. 15, č. 4, s. 30-54. ISSN 1335-3314.

¹ Stavební oddělení Ministerstva národní obrany (MNO) pod vedením přednosty stot. stav. Vojtěcha Kováče zajistilo v katastrálním území Turčianský Svätý Martin vyměření všech pozemků, z nichž ty, které byly oploceny a tvořily součást kasáren PÚV, mělo převzít MNO do vlastnictví; část pozemků, které ležely mimo oplocení kasáren PÚV, mělo převzít MNO do аренды a tyto pozemky měly sloužit jako cvičiště pro potřeby místní posádky; všechny ostatní pozemky měly být vráceny původním vlastníkům. Akce měla proběhnout do konce března 1940. Slovenský národný archív (dále „SNA“), f. Kancelária prezidenta republiky (dále „KPR“) 1939-1945, šk. 51, KPR č.j. 936/voj.1940.

staničí.² Bez ohledu na zmíněnou personální nenaplňenost pracovalo velitelství PÚV, zejména jeho velitel mjr. pěch. Štefan Čáni, na posilování organizační struktury jednotky, neboť 19. srpna 1939 navrhlo, aby PÚV byl rozšířen o motocyklovou rotu, která by s rotou obrněných automobilů vytvořila motorizovaný převzvědný oddíl (MPO), nepochybně i jako předstupeň organizačních změn vedoucích k opětovnému zřízení armádního útvaru útočné vozby na stupni pluk.³ Německo-polská válka a aktivní účast Slovenska na polském tažení realizaci těchto zamýšlených kroků pozastavila.

Polní PÚV se polského tažení v září 1939 zúčastnil v síle 15 důstojníků, 3 rotmistrů a 450 příslušníků mužstva, kteří disponovali 13 obrněnými automobily (OA), 22 lehkými tanky (LT) a 6 kanony proti útočné vozbě (KPÚV). Tvořil součást Rychlé skupiny a soustředil se v prostoru Strážske – Brekov. Přestože se v poli nacházelo velitelství PÚV, 2 roty tanků o 4 četách, 1 rota OA o 4 četách a 1 rota KPÚV o 3 četách, nutno bojovou účast PÚV na polském tažení hodnotit jako symbolickou, neboť polní jednotka nedosáhla prakticky žádných bojových výsledků a byla pouze předmětem propagandistického využití dobových sdělovacích prostředků (fotografů a filmařů).

Organizační přechod útočné vozby od praporu k pluku

Ministr národní obrany gen. I. tř. Ferdinand Čatloš nařídil 4. listopadu 1939 organizační změny ve slovenské armádě. PÚV se tak nově organizoval ve složení: velitelství s pomocnou rotou, rota MPO (četa OA, četa tančíků, četa motocyklistická), 1. a 2. rota tanková, 3. rota tanková (rámcová), rota KPÚV a náhradní rota. Bylo stanoveno, že později bude vytvořen pluk z jednotek PÚV a KPÚV. Za tím účelem se měl prapor KPÚV soustředit v Turčianském Svätém Martině a přejít do kmenového stavu PÚV. Výcvik poddůstojnického dorostu motorizovaných rot KPÚV se měl nadále provádět u PÚV.⁴

Prapor KPÚV (SV Hlohovec) pod velením stot. pěch. Bohumíra Kamíra byl organizován do 3 motorizovaných kanonových rot, které byly samostatné a přidělené vyšším jednotkám, 1. rota zůstala dislokována v Hlohovci, 2. rota se nacházela ve Zvolenu a 3. rota nově v Sabinově.⁵ PKPÚV byl původně budován z dosavadního IV. praporu Pěšího pluku 7 jako kanonový prapor (prapor pěších kanonů) a kmenově byl zadělen u Pěšího pluku 5 se třemi rotami, které byly hospodářsky, výcvikově a kázeňsky přidělené k pěším plukům: 1. rota v Hlohovci k Pěšímu pluku 5, 2. rota ve Zvolenu k Pěšímu pluku 3 a 3. rota v Prešově k Pěšímu pluku 2, takticky podléhaly velitelstvím vyšších jednotek.⁶ Z kanonového praporu se při přechodu do nové organizace slovenské armády v květnu 1939 stal kanonový prapor proti útočné vozbě. Vedle stot. pěch. Bohumíra Kamíra zde k důstojnickému sboru dále příslušeli npor. pěch. Ján Kovačovic, Emil Krokavec, Anton Nevrkla, por. pěch. Jozef Arnold, Jozef Bevelaqua, Vojtech Boššányi, Leopold Ďurana, Ján Hurtečák, Štefan Mihalík a

² Vojenský historický archiv Bratislava (dále „VHA“), f. Hlavné vojenské veliteľstvo (dále „HVV“), Obyčajné, 1939, šk. 122, MNO (HVV) č.j. 117248/zdrav.1939.

³ VHA, f. MNO, Tajné, 1939, šk. 2, PÚV č.j. 1002 Taj.1939.

⁴ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha (dále „VÚA-VHA“), f. Sbíрка dokumentů Armády Slovenské republiky 1939-1945 (dále „Sbířka“), šk. 6, fasc. 7-3-6, MNO-HVV č.j. 24738 Taj./1.oddel.1939, Organizačné zmeny v armáde.

⁵ VHA, f. MNO, Tajné, 1939, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24117 Taj.1.org.1939, 24933 Taj.1.odd.1939.

⁶ VHA, f. HVV, Dôverně, 1939, šk. 10, MNO-HVV č.j. 201541/dôv.1.org.1939, Organizácia brannej moci, Vložka 3, Príloha 1, a Vložka 5.

k rotmistrovskému sboru Pavel Chlapík, Peter Klenovič, Ján Krajner, Michal Kusý, Štefan Smitňa, dnom 30. června 1939 byl od PKPÚV přemístěn k Pěšímu pluku 1 rot. pěch. Ján Krajner a dnom 31. července byl od Pěšího pluku 4 přemístěn k PKPÚV rot. zbroj. Mikuláš Veselka,⁷ dále byl vyjmenován s účinností od 1. září za rotníka z povolání titulární rotník Jozef Čapkovič.⁸ PKPÚV byl rovněž posílen aktivovanými aspiranty. Čet. asp. prez. sl. Jozef Fil od Pěšího pluku 1 a čet. asp. prez. sl. Michal Cambel od Pěšího pluku 5 byli aktivováni dnom 1. srpna a jmenováni poručíky pěchoty a dnom 31. srpna přemístěni k PKPÚV.⁹ Vyřešila se i otázka aspirantů prezenční služby, kteří byli dnom 1. září vyjmenováni za poručíky pěchoty prezenční služby (Viktor Baloga, Ondrej Galuščák, Ondrej Gladiš, Vratislav Kaprál, Peter Kmeť, Kornel Kotula, Ján Krištofič, Imrich Lysák, Július Paulík, Jozef Tencer, Ivan Zbihlej).¹⁰

Velitel PKPÚV stot. Kamir však byl české národnosti. A to představovalo v období vypjatého slovenského nacionalismu problém při práci s podřízenými. Jemu samotnému bylo zřejmé, že organizace a dislokace PKPÚV se neosvědčila, a proto podal 13. října návrh na opětovné sloučení celého praporu v Hlohovci a jeho reorganizaci, která by umožnila dosáhnout řádného a lehčího řízení služby a výcviku a rovněž by usnadnila operativní dispozici s praporem podle aktuální potřeby, neboť pro případ mobilizace se výzbrojní stanice pro celý prapor nacházela v Hlohovci.¹¹ Kamir upozornil, že decentralizace rot praporu (Hlohovec, Zvolen, Sabinov) nevyhovuje po stránce jednotnosti výcviku, není možné řídit, dozírat a usměrňovat výcvik mužstva, není možné provádět opravy zbraní a motorových vozidel, gážisté nejsou dosud řádně vycvičeni a prakticky všichni neabsolvovali ani kanónový ani řídičský kurz. Zdrucujícím způsobem zkritizoval velitelské schopnosti velitele 2. roty npor. pěch. Emila Krokavce a velitele 3. roty npor. pěch. Jána Kovačovice zejména v průběhu polského tažení, když neváhal uvést, že projevovali úplnou bezradnost a kladli na něho nemožné a nesmyslné požadavky, takže spolupráce s nimi nadále není a nebude možná. V případě Krokavce předložil protokoly o hrubých urážkách a podřívání velitelské autority velitele praporu a dále ukázky korespondence Kovačovice svědčící o ztěžování chodu služby a požádal, aby oba jmenovaní byli od jednotek PKPÚV přeloženi.¹² Krokavce si to však nenechal líbit a podal na Kamira stížnost z důvodu, že velitel PKPÚV v důvěrném praporem rozkaze uveřejnil závady u 2. roty s hrozbou, že to bude mít vliv na kvalifikaci dotyčného důstojníka (tj. Krokavce): „*Vzhl'adom na vyhrážanie veliteľom praporu na moju kvalifikáciu cítim, že sa mi neoprávnene krivdí*“ a požadoval, „*aby v záujme služby byly*

⁷ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 3, s. 3–4. – Jako zástavník zbrojníctva byl Mikuláš Veselka od PKPÚV přemístěn dnom 15. prosince 1939 k Pěšímu pluku 5. *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 11, s. 4; VHA, f. HVV, Dôverné, 1939, šk. 78, MNO (HVV) č.j. 211998 Dôv./zbroj.1939.

⁸ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 5, s. 12. – Čapkovič byl propuštěn z branné moci dnom 1. dubna 1941 jako neschopný žádné vojenské služby. *Dôverný vestník MNO*, 1941, roč. 2, č. 4, A) část osobná, s. 25.

⁹ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 2, s. 2.

¹⁰ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 5, s. 3 a 5.

¹¹ Návrh na zrušení PKPÚV podal 6. listopadu i velitel 3. divize plk. gšt. Augustin Malár s tím, aby roty KPÚV byly hospodársky a kmenově podřízeny veliteli jednoho z pěších pluků v každé divizi. Návrh odůvodnil tím, že PKPÚV jako orgán pro případ mobilizace nevyhovuje a nemá na dosažení pohotovosti nejmenší vliv, velitel PKPÚV má minimální vliv na detašované roty a velitelé rot jsou zatíženi agendou, když dostávají rozkazy od velitele divize, velitele PKPÚV a velitelů pěších pluků. VHA, f. HVV, Dôverné, 1939, šk. 76, MNO (HVV) č.j. 211475 Dôv./1.odd.1939.

¹² VHA, MNO, Tajné, 1939, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24679 Taj.1.odd.1939.

pomery u tohto praporu vyšetrené do podrobností a učinená náprava.“ Stížnost za odůvodněnou považoval velitel Pěšího pluku 3 mjr. pěch. Mikuláš Markuš (Markus) a předložil ji MNO k rozhodnutí.¹³ MNO přijalo radikální řešení, které však bylo ovlivněno i trestním vyšetřováním Kovačovice pro přečin ublížení na zdraví a zločin zpronevěry a krádeže s návrhem na zproštění služby. PKPÚV byl podřízen PÚV a soustředěn v Turčianském Sv. Martině, Kamir jako gážista české národnosti odešel k 31. prosinci ze slovenské armády, Krokavec se stal jeho nástupcem na místě velitele a Kovačovic nastoupil 12. prosince služby na MNO, kde měl vést u remontní služby HVV evidenci koní.¹⁴

PKPÚV se od 23. listopadu přesouval po železnici z Hlohovce do Turčianského Svätého Martina, kde se soustředil 28. listopadu, v posádce Hlohovec zůstal pouze strážní oddíl v síle 3 rotníci a 67 mužů (velitel strážního oddílu rtk. pěch. Dominik Škoda).¹⁵ Oficiálně byl PKPÚV přemístěn z Hlohovce do Turčianského Svätého Martina dnem 23. listopadu.¹⁶ Od 1. ledna 1940 byl podřízen veliteli PÚV a fungoval jako II. prapor ÚV za účelem zajištění jednotného vedení PÚV a PKPÚV z důvodů kázeňských a především výcvikových; v této souvislosti I. náčelník štábu mjr. gšt Emil Novotný poznamenal, že bude nutné přejmenovat Prapor ÚV na Pluk ÚV.¹⁷

Velitelem PÚV byl mjr. pěch. Štefan Čáni, I. praporem pobočným stot. pěch. Jozef Dobrotka, velitelem pomocné roty npor. pěch. Ľudovít Gálik, náhradní roty npor. pěch. František Ploskuňák, roty OA por. jezd. Ľudovít Demčák, roty tanků por. pěch. Štefan Vančo a roty KPÚV por. pěch. Ján Kukliš. HVV obdrželo 8. ledna hlášení Čániho, že došlo k přejmenování PKPÚV na II. prapor ÚV. Zároveň Čáni předložil návrh na reorganizaci ÚV na pluk. Doporučil organizovat velitelství pluku s pomocnou rotou, kde bude hospodářská správa a technická správa; dále I. prapor ÚV (což měl být bývalý PÚV) s těmito rotami a jejich označením: 1. rota (bývalá rota MPO), 2. rota (bývalá 1. rota tanková), 3. rota (bývalá 2. rota tanková) a 4. rota (bývalá 3. rota tanková rámcová); II. prapor ÚV (bývalý PKPÚV) s těmito rotami a jejich označením: 5. rota (bývalá 1. rota PKPÚV), 6. rota (bývalá 2. rota PKPÚV), 7. rota (bývalá 3. rota PKPÚV) a 8. rota (bývalá rota KPÚV bývalého PÚV); dále náhradní prapor s náhradní rotou. Čáni navrhl nové označení rot I. a II. praporu ÚV s cílem utajení organizace pluku s tím, že podobné označení praporů a setnin měl již i bývalý čs. PÚV 3, ale charakter jednotlivých setnin ÚV se však nemění. Na místa velitelů praporů navrhl stot. pěch. Jozefa Dobrotku, svého dosavadního I. pobočného, jako velitele I. praporu ÚV, npor. pěch. Emila Krokavce, bývalého velitele 2. roty PKPÚV, jako velitele II. praporu ÚV¹⁸ a npor. pěch. Františka Ploskuňáka, dosavadního velitele náhradní roty PÚV, za velitele náhradního praporu.¹⁹ Velitel Rychlé jednotky (RJ) pplk. děl. Jozef Turanec 18. ledna schválil předložený návrh reorganizace ÚV, a to co do vnitřní organizace praporů a rot a co do personálního ustanovení velitelů praporů.²⁰

¹³ VHA, f. HVV, Důvěrné, 1939, šk. 77, MNO (HVV) č.j. 211798 Dův./osob.1.odd.1939.

¹⁴ VHA, f. HVV, Důvěrné, 1939, šk. 81, MNO (HVV) č.j. 212525 Dův./osob.1939, č.j. 212949 Dův./osob.1939.

¹⁵ VHA, f. MNO, Tajné, 1939, šk. 2, MNO-HVV 24906 Taj.1.odd.1939.

¹⁶ *Vestník důvěrný MNO*, 1939, roč. 1, č. 3, čl. 10.

¹⁷ VHA, f. MNO, Důvěrné, šk. 30, MNO 150072 Dův./Vš.odb.1940. - V dislokačním přehledu 2. divize platném od 1. ledna 1940 je vyznačen PÚV s velitelstvím a s pomocnou rotou, dále MPO rota, 1., 2., 3. rota tanků, rota KPÚV, náhradní rota, rota VGPL 2, PKPÚV. Srov. VHA, f. VV2, šk. 14, Velitelstvo 2. divízie č.j. 26180 Taj.1.org.1940, Dislokačný prehlad 2. divízie, útvarov a ústavov a ich podriadenosť.

¹⁸ Krokavec převzal po odchodu stot. pěch. Bohumíra Kamira 1. ledna 1940 funkci velitele PKPÚV.

¹⁹ VÚA-VHA, f. Sběrka, šk. 1, fasc. 2-4-1, MNO-HVV č.j. 135019 Taj./jazd.1939.

²⁰ VHA, f. MNO, Tajné, šk. 6, MNO-HVV č.j. 135045 Taj./jazd.1940.

Na základě schválení nadřízeným velitelstvím provedl Čáni 25. ledna reorganizaci PÚV s účinností od 1. února takto: beze změny zůstalo velitelství PÚV s pomocnou rotou, hospodářská správa a technická správa, bylo vytvořeno velitelství I. praporu (velitel stot. pěch. Jozef Dobrotka), velitelství II. praporu (velitel stot. pěch. Emil Krokavec) a velitelství náhradního praporu (velitel npor. pěch. František Ploskuňák). Dále ustanovil npor. pěch. Ludovíta Gálíka I. pobočником velitele PÚV, npor. pěch. Ludovíta Demčáka velitelem náhradní roty se současným pověřením k vedení agendy pobočnika velitele náhradního praporu, por. pěch. Jána Jarembáka velitelem 1. roty se současným pověřením k vedení agendy technického pobočnika velitele PÚV, por. pěch. Leopolda Ďuranu velitelem 8. roty, por. pěch. Štefana Formendera velitelem pomocné roty, por. pěch. Dezidera Bohúňa II. pobočником velitele PÚV a orientačním a zpravodajským důstojníkem velitelství PÚV. Čáni nařídil, aby odevzdání a převzetí nových funkcí bylo provedeno nejpozději do 10. února.²¹ Definitivní podobu ÚV dal rozkaz inspektora branné moci gen. II. tř. Alexandra Čunderlíka z 9. února, který z pozice zástupce hlavního vojenského velitele sloučil dnem 15. února PÚV a PKPÚV v *Pluk útočnej vozby* (PÚV) a za jeho velitele ustanovil mjr. pěch. Štefana Čániho, dosavadního velitele PÚV, rovněž ustanovil i Dobrotku, Krokavce a Ploskuňáka za velitele praporů.²² Hospodářem PÚV byl npor. hosp. Anton Brodský.

Za oficiální datum reorganizace praporu ÚV na pluk ÚV tak nutno považovat 15. únor 1940. Na základě vytvoření armádního útvaru ÚV v síle pluku předložil jeho velitel mjr. Čáni dne 20. února a 26. února nadřízenému velitelství jeho mírové počty. Velitelství pluku tvořil velitel se zástupcem a pomocnými orgány: 1. plukovním pobočником a 2. plukovním pobočником, dále technickým pobočником, zbrojním a chemickým důstojníkem, orientačním a zpravodajským důstojníkem, šéflékařem, hospodářem pluku s přiděleným důstojníkem hospodářské služby včetně výkonu funkce správce augmentačního skladu, technickým hospodářem s přiděleným důstojníkem zbrojní služby. Pomocnou rotu tvořila velitelská četa s velitelským družstvem a hospodářským družstvem, dále dílenská četa se dvěma družstvy, četa pro zásobování a odsun se zásobovacím družstvem a třemi vyprošťovacími (rámcovými) družstvy, spojovací četa s telefonním družstvem a dvěma radiotelegrafními družstvy. Bojové jádro pluku tvořily I. a II. prapor. Bývalá rota MPO (nyní 1. rota) v I. praporu byla tvořena četou OA (jeden OA vz. 27, 3 OA vz. 30 a jeden náhradní OA vz. 27, který byl uskladněn), četou tančíků (3 Tč. vz. 33 a jeden náhradní Tč. vz. 33, který byl uskladněn), motocyklovou četou se třemi družstvy (rota disponovala 22 motocykly solo a 3 motocykly s přívěsem) a pomocnou četou (velitelský roj, zákopnický roj, radiotelegrafní roj, zpravodajský roj, hospodářský roj, zdravotní poddůstojník). Dále zde byly tankové roty, dvě bojové a jedna rámcová. Bojové roty se třemi četami po 4 lehkých tancích (vždy jeden vůz náhradní, uskladněný)²³ a pomocným družstvem (výkonný rotmistr, velitelský roj

²¹ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 1, fasc. 2-11a-1, MNO-HVV č.j. 135106 Taj./2.odd.1940.

²² VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 1, fasc. 2-11b-1, MNO č.j. 135157 Taj./19.1940. - Neujde však pozornosti, že přednosta osobní skupiny MNO stot. pěch. Michal Lokšik v jiných oficiálních dokumentech uvedl, že z rozkazu ministra národní obrany byli již dnem 1. února 1940 ustanoveni: velitelem Pluku ÚV mjr. pěch. Štefan Čáni (*Důvěrný vestník MNO*, 1940, roč. 1, č. 1, s. 4.), velitelem I. praporu Pluku ÚV stot. pěch. Jozef Dobrotka, velitelem II. praporu Pluku ÚV stot. pěch. Emil Krokavec, velitelem náhradního praporu Pluku ÚV npor. pěch. František Ploskuňák (VHA, f. MNO, Důvěrné, šk. 30, MNO č.j. 151827 Dův./osob.1940).

²³ Náhradní tank, který byl uskladněn, bylo možné použít jako náhradu za vůz poškozený nebo jako záměnu za vůz, který je nutno uvést do provozuschopného stavu.

s jedním lehkým tankem, hospodářský roj), celkem na rotu 13 lehkých tanků; rámcová rota bez bojových vozidel.²⁴ V organizaci II. praporu se nacházely čtyři motorizované kanonové rotu, každá se třemi četami po 4 kanonech vz. 37 ráže 3,7 cm a pomocným družstvem.²⁵

Personální stav útočné vozby

Po demobilizaci po polském tažení zůstal v činné službě ve slovenské armádě odvodní ročník 1938 v počtu 14 300 mužů, z odvodního ročníku 1937 zůstalo pouze 4 000 mužů, dále 839 dělesloužících, a také aktivní důstojnický a rotmistrovský sbor.²⁶ PÚV počítal pro mírovou službu s celkovou potřebou jednoho ročníku mužstva prezenční služby následovně: strážní a hotovostní služba – 30 mužů, pro 3 směny 90 mužů; instruktoři nováčků – jeden instruktor na 10 nováčků, pro 4 rotu (bez náhradní rotu) 40 instruktorů; vnitřní služba – dozorní orgány pro 5 rot, 3 směny 30 mužů, dílenská četa technických dílen 20 mužů, krejčí, obuvníci, sedláři 10 mužů, oděvní, zbrojní, technický sklad 10 mužů, písaři, příkazníci na velitelství praporu, hospodářské správě, technické správě, v důstojnické jídelně, zátíší, telefonní ústředně, posádkovém velitelství 20 mužů; celkem tedy 220 mužů, úhrada z mužstva odvodního ročníku 1938 by pak činila 280 mužů, takže u PÚV mohlo být propuštěno mužstvo odvodního ročníku 1937 bez rizika, že by utrpěl chod služby u útvaru. U PKPÚV však činila celková potřeba 300 mužů a úhrada z mužstva odvodního ročníku 1938 by pak činila pouze 141 mužů.²⁷

MNO nařídilo propustit 10. listopadu 1939 do poměru mimo činnou službu vojenské osoby odvodního ročníku 1937, jimž skončila zákonná prezenční služba 30. září 1939, kterou řádně odsloužily, a které byly přidrženy k mimořádnému cvičení nebo povolane k pokračování prezenční služby. Útvary si měly ponechat pro potřebu strážní a jiné vnitřní služby stanovený počet poddůstojníků a mužstva, aby mohlo mužstvo odvodního ročníku 1938 zůstat ve výcviku. Ponechány mohly být vojenské osoby, které se dobrovolně přihlásily, a dále ty, jejichž ponechání v činné službě nebude na újmu jejich existence, resp. neutrpí na své existenci velké ztráty (např. sezónní pracovníci, nezaměstnaní apod.); tyto vojenské osoby měly konat pravidelná cvičení ve zbrani. Pro PÚV byl stanoven počet těchto vojenských osob na 80 (např. Cyklistický prapor si mohl ponechat 50 osob, JPO I 100, JPO II 100, JPO III 80, těchto počtů však nebylo dosaženo).²⁸ Vláda s tímto opatřením vyslovila souhlas 29. listopadu 1939.²⁹ V důsledku úsporných opatření nařídilo MNO propustit 28. prosince 1939 mužstvo odvodního ročníku 1937, které bylo ponecháno v další činné službě, a to až na nezbytné výjimky, které jsou nepostradatelné pro chod služby (tj. strážení hranic, ošetřování koní apod.). V další činné službě odvodního ročníku 1937 mohli být ponecháni do 1. března 1940 ti, kteří se dobrovolně hlásí, a dále ti, kteří jsou bez práce. Nakonec bylo mužstvo odvodního ročníku 1937 definitivně propuštěno 29. února 1940.³⁰

²⁴ PÚV tak disponoval 79 kusy 3,7 cm kanonů vz. 34, z toho 26 kusy v bojových vozidlech v mírovém používání u rot a 53 kusy v bojových vozidlech uložených v augmentačním skladě.

²⁵ VHA, f. MNO, Tajné, šk. 6, MNO č.j. 135212 Taj./19.1940, č.j. 135245 Taj./19.1940.

²⁶ VHA, f. MNO, Tajné, 1939, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24762 Taj.1.odd.1939.

²⁷ VHA, f. HVV, Důvěrné, 1939, šk. 74, MNO (HVV) č.j. 210483 Dův./3.odd.1939.

²⁸ SNA, f. KPR 1939-1945, šk. 51, KPR č.j. 678/voj.1939.

²⁹ SNA, f. KPR 1939-1945, šk. 51, KPR č.j. 1704/voj.1939.

³⁰ SNA, f. KPR 1939-1945, šk. 51, KPR č.j. 2417/voj.1939, 1752/voj.1940.

Při repartici nováčků odvodního ročníku 1939 určených pro vojenskou prezenční službu bylo stanoveno, že do PÚV třeba vtělit zpravidla brance menší střední postavy slovenské národnosti, zdravé (srdce, plíce, oči), spolehlivé, netrestané, příkázaná kvóta nováčků činila 300, příkázaná kvóta řidičů motorových vozidel činila 118 branců (na tuto kvótu měla vtělit doplňovací okresní velitelství (DOV) Bratislava 10, Levoča 18, Liptovský Svätý Mikuláš 10 a Žilina 80 branců).³¹ MNO stanovilo 27. listopadu 1939 DOV, aby po konečné reorganizaci ÚV vtělily do PÚV ještě 150 nováčků slovenské národnosti odvedených při dodatečných odvozech do 31. prosince 1939 pro PKPÚV, jednat se mělo o absolventy nižších středních škol, měšťanských škol, řidiče motorových vozidel – kovodělníky, dále ostatní řidiče motorových vozidel, motocyklisty – kovodělníky, ostatní motocyklisty, zámečníky, strojní zámečníky, automechaniky, elektromontéry, elektromechaniky, instalatéry, kováře, soustružníky, klempíře, ostatní kovodělníky, dále 20 % rolníků, úředníků, lesníků, obchodníků, pokud bude nedostatek nováčků kovodělného řemesla, měli se vtělit nováčci jiných řemesel a ostatní.³²

Dále bylo stanoveno, že nováčci německé, maďarské a rusínské národnosti odvodního ročníku 1939 pro prezenční službu budou vtěleni do určených útvarů pěchoty a dělostřelctva, což se však netýkalo speciálních a technických zbraní včetně PÚV.³³ Z rozkazu Čatloše, který se přikláněl k radikálnímu křídlu HSLS a jehož ovlivňoval předseda vlády Vojtech Tuka svým vyhraněně negativním vztahem k představitelům evangelické a.v. církve, se akce vtělování nováčků stanovených národností rozrostla na akci vtělování (přemístění) nováčků k vybraným útvarům podle náboženství s tím, aby „východniari“ byli přemístěni na střední a západní Slovensko, vše pod záminkou zajištění náležité náboženské pastorace. Dotčenými nováčky byli nováčci národnosti slovenské, rusínské, polské a české národnosti evangelického a.v. vyznání (luteráni), dále evangelického reformovaného vyznání (kalvíni) a řeckokatolíci. Akce se dotkla nováčků německé a maďarské národnosti bez ohledu na náboženské vyznání.³⁴ Jako náhradu za přemístěné nováčky měly dotčené útvary dostat nováčky slovenské národnosti římskokatolického vyznání s tím, že Stráž prezidenta republiky mohla být složena pouze z mužstva římskokatolického vyznání. Uvedené opatření se netýkalo nováčků důstojnického dorostu a postupně z něho byly vyjímány útvary speciálních a technických zbraní, např. PÚV, Cyklistický prapor, telegrafní vojsko, automobilní vojsko, letectvo apod., které naléhavě potřebovaly ve svých řadách ponechat specialisty. V lednu 1940 byla tato akce, která by negativně zasáhla do armádního organismu, odvolána a zůstala v platnosti pouze pro nováčky německé a maďarské národnosti a pro řeckokatolíky slovenské, rusínské, polské a české národnosti.³⁵ V odvodním ročníku 1939 se také nalézalo celkem 154 negramotných vojáků, pro které byly organizovány kurzy, k těm se však PÚV nepočítal.³⁶ V záloze vykazoval PÚV k 15. lednu 1940 60 důstojníků a 1 360 příslušníků mužstva.³⁷

³¹ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 1, fasc. 1-20-1, MNO č.j. 24769 taj./dopl.1939.

³² VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 1, fasc. 1-27-1, MNO č.j. 24805 Taj./dopl.1939.

³³ VHA, f. MNO, Tajné, 1939, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24769 Taj. dopl. 1939.

³⁴ VHA, f. MNO, Tajné, 1939, šk. 2, MNO-HVV č.j. 24936 Taj.dopl.1939.

³⁵ VHA, f. MNO, Tajné, 1940, šk. 5, MNO-HVV č.j. 135063 Taj.dopl.1940.

³⁶ SNA, f. Ministerstvo vnútra 1938–1945, šk. 1033, MNO č.j. 152496/17.1940; SNA, f. KPR 1939–1945, šk. 52, KPR č.j. 2746/voj.1940.

³⁷ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 1, fasc. 2-8-1, MNO 135048 Taj./15.odd.1940.

Posádka Turčianský Svätý Martin - mužstvo 1. ročníku prezenční služby k 15. lednu 1940

Národnost	Počet	Náboženství	Počet
Slovenská	1 184	římskokatolické	960
Maďarská	1	řeckokatolické	6
Rusínská	3	evangelické a.v.	221
Česká	1	evangelické ref.	1
		bez vyznání	1
Celkem	1 189	Celkem	1 189

SNA, f. KPR 1939-1945, šk. 51, MNO č.j. 150637 Dôv./dopl.1940, Prehľad mužstva voj. útvarov v jednotlivých posádkach.

Posádka Turčianský Svätý Martin – mužstvo 2. ročníku prezenční služby k 15. lednu 1940

Národnost	Počet	Náboženství	Počet
Slovenská	1 083	římskokatolické	900
Maďarská	2	řeckokatolické	30
Rusínská	9	evangelické a.v.	169
Česká	6	židovské	7
Židovská	7	jiné	1
Celkem	1 107	Celkem	1 107

SNA, f. KPR 1939-1945, šk. 51, MNO č.j. 151504 Dôv./15.odd.1940, Prehľad mužstva voj. útvarov v jednotlivých posádkach.

Podle mírového složení a dočasných počtů z 23. prosince 1939 zůstalo vtěleno do PÚV – velitelství s pomocnou rotou – 83 mužů, MPO rota – 125 mužů, tanková rota – 131 mužů, KPÚV rota – 104 mužů, náhradní rota – 16 mužů; do PKPÚV- velitelství s pomocnou rotou – 10 mužů, roty KPÚV – po 100 mužích, náhradní rota byla společná s PÚV.³⁸ Čáni požádal 5. ledna 1940 HVV o navýšení stanoveného počtu pomocné roty (z 83 mužů na 107 mužů) z důvodu, aby zvládla všechny úkony velitelství PÚV, jinak by byl ohrožen chod technických dílen pluku. Zároveň požadoval upravit i organizaci všech setnin KPÚV jednotně na 104 muže pro každou rotu KPÚV.³⁹ Velitel RJ pplk. Turanec tento požadavek odmítl z důvodu, že rozdělení nováčků do kontingentů již bylo provedeno a doporučil, aby setniny sloučily v četách mužstvo výcvikově do vyššího počtu, čímž by se materiálním ulehčením technické správě ušetřilo na práci. Turanec také uvedl, že setniny KPÚV budou muset vystačit se současným stavem, teprve v budoucnu bude jejich organizace řešena ve všeobecné organizaci RJ.⁴⁰ K 12. lednu 1940 tak činil systemizovaný počet osob v PÚV celkem 53 důstojníků, 37 rotmistrů, 55 dělesloužících a 900 příslušníků mužstva;⁴¹ skuteč-

³⁸ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 6, fasc. 7-6-6, MNO-HVV č.j. 24964 Taj./1.odd.1939, Mierové složení a dočasné počty – vydanie. – PÚV vykazoval ke dni 15. ledna 1940 v záloze 60 důstojníků a 1360 příslušníků mužstva I. zálohy. VHA, f. MNO, Tajné, 1940, šk. 5, MNO-HVV č.j. 135048 Taj.dopl.1940.

³⁹ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 1, fasc. 2-4-1, MNO-HVV č.j. 135019 Taj./jazd.1939.

⁴⁰ VHA, f. MNO, Tajné, šk. 6, MNO-HVV č.j. 135045 Taj./jazd.1940.

⁴¹ K tomu nutno připočíst 2 místa důstojníků, 1 místo dělesloužícího a 1 místo ve stavu mužstva na stav rámcové 3. tankové roty.

ný stav činil 30 důstojníků (z nichž pplk. zdrav. Maximilian Neufeld byl na dovolené s čekaným), 24 rotmistrů, 12 dělesloužících (z nichž 2 byli v praktickém kurzu) a 932 mužů.⁴² V únoru 1940 již činil úhrn prezenčního počtu PÚV celkem 35 důstojníků, 23 rotmistrů a 941 příslušníků mužstva (14 dělesloužících, 134 poddůstojníků, 793 vojáků).⁴³

Inspektor branné moci gen. II. tř. Alexander Čunderlík rozhodl 19. ledna 1940 z důvodu, aby PÚV nezůstal bez inteligentního dorostu pro funkce nižších velitelů, o přemístění aspirantů od pěších, jezdeckých a dělostřeleckých útvarů. Každá divize tak měla určit po ukončení výcviku jednotlivce vždy 3 aspiranty-nováčky (celkem tak 9 aspirantů), které pěší pluky měly odeslat přímo k PÚV. V první řadě se určovali absolventi nebo frekventanti techniky, či absolventi průmyslových škol, při jejich nedostatku mohli být určeni i aspiranti, kteří měli technické znalosti a měli civilní řidičský průkaz.⁴⁴ Čunderlík reagoval na požadavek Čániho, že PÚV každý rok dostal aspiranty po absolvování školy na důstojníky pěchoty v záloze od jiných útvarů, ale ve výcvikové roce 1940 nebudou zřízeny zvláštní školy pro důstojníky pěchoty v záloze a PÚV tak zůstane bez důstojnického dorostu. Čáni požadoval důstojnický dorost od jiných útvarů, aby si ho mohl u PÚV od počátku cvičit s ohledem na specifickou výcvikovou úroveň této speciální zbraně. Přednosta všeobecného odboru pplk. Turanec však nařídil 10. února (se souhlasem Čunderlíka a velitele pěchoty) na naléhavou žádost Čániho, který se odvolával na nedostatek vycvičených záložních důstojníků, aby kvóta aspirantů-nováčků pro PÚV byla zvýšena na 6 aspirantů od každé divize (celkem tak 18 aspirantů).⁴⁵

PÚV posiloval svůj důstojnický sbor. K tomu Čáni využil přítomnost Čatloše v Turčianském Sv. Martině, který zde zahájil jeden z aplikačních kurzů pro důstojníky v záloze, aby mu osobně odevzdal seznam důstojníků, které si sám vybral z jiných útvarů k doplnění početního stavu důstojníků PÚV, a nabídl za ně i náhradu.⁴⁶ Proto byl dnem 15. listopadu 1939 přemístěn od PÚV k Pěšímu pluku 4 por. pěch. Ondrej Toth⁴⁷ a dnem 15. prosince 1939 k Vojenské akademii v Banské Bystrici rot. hosp. Ján Kuchta,⁴⁸ ale dnem 30. listopadu 1939 byli naopak k PÚV přemístěni por. pěch. Cyril Kuchta od Pěšího pluku 1, por. pěch. Martin Ďuriš-Rubánsky od Pěšího pluku 4 a por. jezd. Jozef Nižňanský od JPO III⁴⁹ a dále por. pěch. Rudolf Harvánek od Pěšího pluku 2.⁵⁰

Dnem 1. listopadu 1939 byli přeloženi ze skupiny důstojníků jezdeckva do skupiny důstojníků pěchoty por. jezd. Ľudovít Demčák a Jozef Nižňanský,⁵¹ dnem 1. prosince přeložen do skupiny rotmistrů hospodářské služby dôst. zást. jezd. Julius Hampl.⁵² a dnem

⁴² VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 1, fasc. 2-6-1, MNO-HVV č.j. 135042 Taj./jazd.1940.

⁴³ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 1, fasc. 2-19-1, MNO č.j. 135272 Taj./dopl.1940.

⁴⁴ VHA, f. MNO, Dôverné, šk. 30, MNO 150850 Dôv./jazd.1940.

⁴⁵ VHA, f. HVV, Obyčajné, 1940, šk. 128, MNO (HVV) č.j. 192802/15.odd.1940.

⁴⁶ VHA, f. HVV, 1939, Dôverné, šk. 81, MNO (HVV) č.j. 212346 Dôv./osob.1939.

⁴⁷ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 9, s. 4; VHA, f. HVV, Dôverné, 1939, šk. 77, MNO (HVV) č.j. 211702 Dôv./1.os.oddel.1939.

⁴⁸ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 11, s. 4; *Dôverný vestník MNO*, 1940, roč. 1, č. 1, s. 9.

⁴⁹ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 9, s. 5. – Nižňanský byl však následně přeložen do skupiny důstojníků jezdeckva a dnem 15. prosince 1939 přemístěn zpět k JPO III. *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 11, s. 5.

⁵⁰ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 10, s. 3. – K PÚV měl být přemístěn dnem 30. listopadu 1939 od Pěšího pluku 2 por. pěch. Karol Rydlo (*Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 10, s. 3.), ale toto přemístění bylo zrušeno, takže k jeho uveřejnění přemístění od PÚV k Pěšímu pluku 8 dnem 31. prosince 1939 nemohlo prakticky dojít (*Osobný vestník MNO*, 1940, roč. 2, č. 1, s. 10).

⁵¹ *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 10, s. 4.

⁵² *Vestník osobný MNO*, 1939, roč. 1, č. 11, s. 5.

1. ledna 1940 rot. pěch. Peter Klenovič.⁵³ Od 1. ledna 1940 byli ve skupině důstojníků pěchoty povýšeni na nadporučíky por. pěch. Jozef Bevelaqua, Belo Boššányi, Ľudovít Demčák, Martin Ďuriš-Rubánsky, Rudolf Harvánek, Ján Hurtečák, Štefan Lupták a Štefan Vančo,⁵⁴ ve skupině důstojníků hospodářské služby na nadporučíka por. hosp. Anton Brodský⁵⁵ a za poručíka početní služby byl jmenován dôst. zást. poč. s odb. zk. Karol Schlosser.⁵⁶ Dále byli dnem 1. ledna 1940 přeloženi do skupiny důstojníků jezdeckta z povolání por. jezd. v zál. Juraj Červenák,⁵⁷ dnem 1. února 1940 do skupiny důstojníků pěchoty z povolání por. pěch. v zál. Imrich Cisár a Ondrej Galuščák⁵⁸ a dnem 15. února 1940 por. pěch. v zál. Karol Adamec a por. pěch. v zál. Jozef Voško.⁵⁹

PÚV měl pouze jednoho zbrojíře (sic!), i když bylo systemizováno 5 zbrojířů a 2 dělmistři, a v činné službě se nalézalo 50 kanonů 3,7 cm vz. 34 (vz. 37) a 72 lehkých a těžkých kulometů a v augmentačním skladě dalších 110 kanonů 3,7 cm vz. 34 (vz. 37) a 193 lehkých a těžkých kulometů.⁶⁰ Zbrojní důstojník pluku por. tech. zbroj. František Pacelt ve své funkci ještě zastával funkci velitele technických dílen útvaru, technického hospodáře a chemického důstojníka. Velitel pluku byl tak nucen pro velitelské funkce využívat služeb především aktivovaných aspirantů jako velitelů čet: por. pěch. Karol Adamec (velitel čety), por. pěch. Cyril Bednár (velitel čety a materiální důstojník), por. pěch. Dezider Bohúň (řadový důstojník, způsobilý pro funkci pobočníka a zpravodajského důstojníka), por. pěch. Michal Cambel (velitel čety), por. pěch. Imrich Cisár (velitel čety), por. pěch. Juraj Červenák (velitel čety), por. pěch. Jozef Fil (velitel čety), por. pěch. Štefan Formender (velitel čety), por. pěch. Ondrej Galuščák (velitel čety), por. pěch. Ján Herha (velitel čety a materiální důstojník) a por. pěch. Pavel Švarc (velitel čety a materiální důstojník).⁶¹

Výcvik a výchova příslušníků útočné vozby

Při kladení základů slovenské branné moci vyzdvihl Čatloš, že celý národ se dívá na svou armádu jako na nejvýraznější projev státní suverenity a na zabezpečení mírového a svobodného rozvoje celého slovenského života. Úkolem velitelského sboru se tak stalo armádu vychovávat a vést v tom duchu, aby se bez výhrad a politického přibarvování stala disciplinovaným a poslušným tělesem slovenské vlády vyšlé z vůle národa. Čatloš zdůrazňoval, že je třeba kladné a dobré zkušenosti bývalé armády (myšleno československé armády – pozn. O. P.) upotřebit při budování slovenské armády a odstranit a vyhubit škodlivé jevy, které se v armádě rozmohly (nekázeň, neuposlechnutí rozkazů, osobní prospěchářství, protekce, nevojenské vystupování, nenošení vojenského stejnokroje, alkoholismus, neúcta velitelského sboru navzájem), Čatloš zdůraznil, že je nutné použít všechny prostředky a způsoby k tomu, aby vlastenecký a křesťanský duch a dobrá nálada zavládla a opanovala natrvalo všechny příslušníky armády.⁶² Velký důraz se proto kladl na mravní, národní,

⁵³ *Osobný vestník MNO*, 1940, roč. 2, č. 2, s. 15. – Klenovič byl přemístěn dnem 15. března 1940 k MNO. *Dôverný vestník MNO*, 1940, roč. 1, č. 1, s. 9.

⁵⁴ *Osobný vestník MNO*, 1940, roč. 2, č. 1, s. 2.

⁵⁵ Tamže, s. 3.

⁵⁶ Tamže, s. 4.

⁵⁷ *Dôverný vestník MNO*, 1940, roč. 1, č. 1, s. 16.

⁵⁸ Tamže, s. 15-16.

⁵⁹ Tamže, s. 16.

⁶⁰ VHA, f. MNO, Dôverné, šk.30, MNO 154126 Dôv.I/4.oddel.1940.

⁶¹ VHA, f. MNO, Dôverné, šk. 30, MNO 155625 Dôv./H.1940.

⁶² VHA, f. MNO-Prezidium, sg. 1168, MNO-HVV č.j. 23844 Dôv./3.odd.1939.

náboženskou, osvětovou a tělesnou výchovu, která se stala organickou součástí vojenské služby a dostala vznešený cíl: do všech složek armády zavést železnou a uvědomělou disciplínu, vypěstovat národní hrdost, lásku k vlasti a slovenskému národu na nejvyšší stupeň, vypěstovat v nejvyšší míře smysl pro úctu a oddanost představeným, nepřipustit kritizování, politizování a náboženskou nesnášenlivost a vojáka duševně přerodit tak, aby se cítil nerozlučnou částí celku armádního celku, který je poslán plnit nejvznešenější úlohu: ubránit celistvost státu a svobodu národa.⁶³

Výcvikové směrnice na rok 1940, vydané HVV 21. prosince 1939, uváděly, že boj klade na každého vojáka požadavky vystupňované na nejvyšší míru, každý voják musí vydržet napětí boje a překonat slabost, kterou v něm probouzí pud sebezáchovy, musí mít duši zocelenou citem povinnosti, obětavosti, vlastenectví a smysl pro čest. Mravní síla se projevuje disciplínou a vědomím povinnosti každého jednotlivce i celých jednotek a právě mravní síly vždy rozhodují o výsledku boje, neboť vítězí ti, kteří vytrvají. Jednotky nejsou přemoženy, když utrpěly ztráty, ale když poklesly na duchu a samy se pokládají za přemožené. Výcvikové směrnice dále usoudily, že bez ohledu na slovenskou samozřejmost, je nutné ve slovenské armádě ve zvýšené míře pěstovat i náboženské věci, neboť náboženská výchova a zanícenost dělá bojovníka fanatickým, nepřemožitelným a spolehlivým. Mravní, národní a osvětové výchově se měl věnovat řadový důstojnický sbor v podobě přednášek, zvláštní náboženskou výchovu měli provádět vojenští duchovní podle svých zvláštních programů. Na ty však nakonec přešlo i provádění přednášek mravní výchovy, pro posádku Turčianský Sv. Martin byl určen katolický duchovní npor. duch. Šimon Záhora a evangelický duchovní npor. duch. Sámuel Sirotko, resp. příprava přednášek, které následně provedli řadoví důstojníci (stanoveno, že pro posádku Turčianský Sv. Martin přednášku připraví katolická duchovní správa přiřčeněná k Pěšimu pluku 5 v Nitře, tzn. stot. duch. Dezider Kišš).⁶⁴

Výcvikové směrnice HVV (PÚV vydal vlastní směrnice pro výcvik 2. ledna 1940) k výcviku ve zbraní stanovily: útočná vozba přizpůsobí svůj výcvik zásadám vytyčených v těchto směrnících pro pěchotu, výcviku ve střelbě z kanonu tanku musí předcházet dokonalý střelecký výcvik.⁶⁵ Polní ostrá střelba byla stanovena pro I. prapor PÚV na období 15. – 30. červen 1940 ve výcvikovém táboře Lešť (Oremov Laz), pro II. prapor PÚV v období 24. červenec – 15. srpen 1940 v prostoru Porubka u Kamenice nad Čirochou.⁶⁶ Spolupráce ÚV s jinými zbraněmi se měla provádět podle zvláštních rozkazů a při nácviu spolupráce útvarů s útočnou vozbou byly útvary povinny využít přítomnosti útočné vozby na ostré střelbě. Došlo k rozdělení výcvikového období zrychleného výcviku, což pro ÚV znamenalo provést v lednu až březnu 1940 základní pěší výcvik a odborný výcvik jednotlivce a výcvik specialistů, v dubnu až červnu 1940 mělo dojít k prohlubování a k pokračování

⁶³ K otázkám výchovné práce ve slovenské armádě v období 1939–1940 srov. ŠUMICHRASŤ, Peter. Výchovná práca v slovenskej armáde v zázemí v rokoch 1939 – 1944. In *Vojenská história*, 2002, roč. 6, č. 2, s. 26–35. ISSN 1335–3314.

⁶⁴ PEJS, Oldřich. Duchovní správa ve slovenské armádě 1939 – 1945. In *Historie a vojenství*, 1995, roč. 44, č. 2, s. 80. ISSN 0018–2583; VHA, f. VV2, šk. 14, Důverný rozkaz 2. divízie, č. 18, čl. B–74.

⁶⁵ PÚV měl provést ostré střelby ve výcvikovém prostoru Lešť ve dnech 27. srpna až 5. září 1939. Na telegrafickou depeši MNO (HVV) byla ostrá střelba po vystřelení 216 ran OPGN vz. 34 z důvodu mimořádných opatření přerušena. VHA, f. HVV, Důverné, 1939, šk. 35, MNO (HVV) č.j. 206391 Dôv./zbroj.1939.

⁶⁶ VHA, f. MNO, Důverné, šk. 36, MNO č.j. 158310/17.dôv.1940.

v základním pěším výcviku a odborném výcviku jednotlivce a ke zdokonalování výcviku specialistů, v červenci až do poloviny srpna měl být prováděn výcvik družstva, od poloviny srpna do poloviny září výcvik čety a roty.⁶⁷

Aktuálním problémem slovenské armády se stala výchova a výcvik důstojnického sboru a příprava nižších důstojníků zbraní a služeb v záloze a tento systém výcviku a výchovy ve vojenských školách byl doplněn o řadu vojenských kurzů.⁶⁸ V Banské Bystrici se ve školním roce 1939 zúčastnilo školy na důstojníky pěchoty v záloze (velitel školy stot. pěch. František Vepřek) 507 aspirantů, z toho 16 vtělených k PÚV a 10 k PKPÚV.⁶⁹ Po polském tažení se rozběhly spolu s reorganizací slovenské armády nejprve aplikační kurzy různého typu. V Turčianském Sv. Martině byl 9. října zahájen aplikační kurz pro důstojníky pěchoty v záloze, jemuž velel pplk. pěch. Ján Imro. Kurz navštěvovalo 246 důstojníků a 87 aspirantů.⁷⁰ Velitel PKPÚV Kamir zřídil ve dnech 12. – 26. října kurz pro motorizované kanonové jednotky za účelem zdokonalení praktických vědomostí gázistů a poddůstojníků PKPÚV.⁷¹ Náčelník štábu HVV mjr. gšt. Emil Novotný centrálně nařídil 24. října konání dalších kurzů v armádě. Pro nováčky se měly konat ve dnech 3. listopadu – 16. prosince instruktorské kurzy u útvarů. Plk. pěch. Eduard Lifka měl organizovat kurzy pro důstojníky pěchoty, pplk. děl. Jozef Turanec pro důstojníky dělostřelectva a mjr. jezd. Štefan Horský pro důstojníky jezdeckta s tím, že důstojníci ostatních stavovských skupin se zařadili do kurzů pěchoty. Mělo se jednat o aplikační kurzy nižších aktivních důstojníků (por. až npor., ze stot. ti, kteří se nezúčastnili velitelských kurzů v Tatrách během mimořádných opatření) ve dnech 2. – 16. listopadu, dále o aplikační kurzy pro nižší aktivované a reaktivované důstojníky (por. až stot.) jako zdokonalovací kurzy ve dnech 20. listopadu – 16. prosince a aplikační kurzy pro důstojníky v záloze, kteří z jakýchkoliv důvodů nenastoupili vojenskou činnou službu v době mimořádných opatření, ve dnech 6. – 20. listopadu.⁷² V době probíhající reorganizace slovenské armády však odvelení důstojníků od útvarů vytvářelo napětí ve výkonu služby a muselo tak dojít ke sloučení kurzů pro nižší aktivní, aktivované a reaktivované důstojníky do jednoho společného kurzu ve dnech 13. listopadu – 20. prosince, přičemž z aktivních důstojníků by se kurzu zúčastnili pouze ti, které mohly útvary při reorganizaci armády a pořádání kurzů postrádat.⁷³ Zároveň v rámci pěchoty se umožnilo PÚV konat tento kurz samostatně. Aplikační kurzy pro důstojníky v záloze se rozdělily do dvou turnusů (13. – 27.

⁶⁷ VHA, f. MNO, Důvěrné, šk. 53, MNO-HVV č.j. 212692 Dův./3.odd.výcv.1939, 150424 Dův./3.odd.výcv.1940.

⁶⁸ Srov. BAKA, Igor. Vznik a výstavba slovenskej armády (marec 1939 – október 1940). In PEKÁR, Martin – PAVLOVIČ, Richard (eds.). *Slovensko medzi 14. marcom 1939 a salzburškými rokovaniami : Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov* 6. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove ; Universum, 2007, s. 221-222. ISBN 978-80-8068-669-7.

⁶⁹ VHA, f. HVV, Důvěrné, 1939, šk. 55, MNO (HVV) č.j. 208353 Dův./3.odd.1939.

⁷⁰ VHA, f. HVV, Důvěrné, šk. 72, MNO (HVV) 210188 Dův./pech.1939.

⁷¹ VHA, f. HVV, Důvěrné, 1939, šk. 72, MNO (HVV) č.j. 210157 Dův./3.odd.1939.

⁷² VHA, f. HVV, Důvěrné, 1939, šk. 73, MNO (HVV) č.j. 210336 Dův./3.výcv.1939, Kurzy v novembri a decembri 1939, všeobecné nariadenie pre složky MNO.

⁷³ Cílem kurzů bylo dát důstojníkům pevný a jednotný základ pro způsob vedení výcviku, prohloubit, rozšířit a usměřit taktické uznanosti frekventantů teoreticky a prakticky s důrazem na rozkazovací a povelovou techniku. Zvláštní pozornost měla být věnována schopnosti velet četě, rotě případně praporu ze strany pořádku, disciplíny a výcviku, jakož i ze strany taktického a administrativního. VHA, f. HVV, Důvěrné, 1939, šk. 176, MNO (HVV) č.j. 211028 Dův./pech.1939, Aplikačné kurzy pre nižších akt. dôst. – zriadenie.

listopadu, 1. – 15. prosince), ale MNO povolilo kromě kurzu pěchoty, dělostřelectva a zdravotnictva uspořádat podle počtu frekventantů pouze jeden turnus.⁷⁴

Samostatný aplikační kurz pro důstojníky pěchoty z PÚV-KPÚV, jehož velitelem byl Čáni, proběhl v Turčianském Sv. Martině, do kurzu z PÚV-KPÚV bylo přijato 22 frekventantů důstojníků a 23 frekventantů aspirantů,⁷⁵ od 20. února 1940 měl být zřízen poddůstojnický kurz ÚV pro II. prapor (kanonový) a od 1. dubna 1940 pro I. prapor (tankové roty a rota MPO) po ukončení výcviku jednotlivce. K tomu vydal gen. Čunderlík jako zástupce hlavního vojenského velitele 8. února 1940 směrnice pro výcvik v poddůstojnických kurzech pěchoty na rok 1940, cílem výcviku a školení byla příprava na válku, rozvinutí pozorovacích schopností, správného úsudku a vojenského vystupování.⁷⁶

U PÚV probíhal od 2. listopadu 1939 do 31. ledna 1940 kurz ÚV a velitel autovojska HVV pplk. děl. Ján Krenčej schválil vykonání řídičských zkoušek na běžných typech motorových vozidel I. až IV. kategorie, na pásových vozidlech měly být zkoušky provedeny později. Vzhledem k tomu, že u PÚV se nalézal dostatek automobilových odborníků a byla zde tak zaručena potřebná úroveň zkoušek a zajištěn dobrý výsledek kurzu, bylo rozhodnuto, že příslušníci PÚV budou cvičeni na řidiče motorových vozidel ve vlastních kurzech.⁷⁷ Výcvik řidičů byl u PÚV zahájen 1. února 1940, k čemuž PÚV požadoval přidělit cvičná vozidla, aby nebyl nucen při výcviku použít vozidel novějších typů, jejichž životnost se následkem intenzivního provozu snižovala. Velitel RJ pplk. Turanec požadavku vyhověl a PÚV obdržel cvičná vozidla od autovojska.⁷⁸

Ve slovenské armádě však probíhaly i další speciální kurzy, kde se očekávala i účast příslušníků PÚV. U Telegrafního praporu 1 v Turčianském Sv. Martině byl organizován od 22. ledna do 20. března 1940 spojovací kurz pro aspiranty pěchoty, jezdeckta a dělostřelectva s cílem vycvičit cvičitele pro spojovací čety, kde by došlo k zácviku nastoupivších nováčků.⁷⁹ Od PÚV se kurzu účastnili des. asp. Štefan Fogelton a des. asp. Ladislav Janík. V kurzu došlo k náznaku vzpoury neuposlechnutím rozkazu skupinou cca 40 aspirantů (Tiso účastníkům 4. října 1940 udělil milost), takže kurz byl ukončen 11. března 1940. Aspiranti měli také projít výcvikem pro šifrovací a dešifrovací službu, ale vzhledem k ukončení spojovacího kurzu, byl šifrovací kurz zrušen.⁸⁰ Kurzu pro rotmistry početní služby v Bratislavě (velitel kurzu stot. dopl. Karel Šárka) se v termínu od 8. ledna do 2. března od PÚV zúčastnil svob. dsl. Štefan Petro.⁸¹ Kurz řemeslníků v Trenčíně (velitel kurzu npor. tech. zbroj. Mikuláš Kollár), který měl vycvičit řemeslníky (elektromontéry, svářeče, klempíře, gumaře) těch útvarů, jež mají vlastní dílny pro opravu automobilního materiálu, úspěšně absolvovalo v termínu od 1. března do 15. dubna 9 vojáků od PÚV.⁸² Trubači slovenské

⁷⁴ VHA, f. HVV, Důverné, 1939, šk. 75, MNO (HVV) č.j. 210838 Dův./3.výcv.1939, Kurzy v novembri a decembri 1939 pre dôst., dodatok.

⁷⁵ VHA, f. MNO, Důverné, šk. 57, MNO č.j. 151161 Dův.-I/1.1940.

⁷⁶ VHA, f. MNO, Důverné, šk. 57, MNO č.j. 151209 Dův./17.1940.

⁷⁷ VHA, f. MNO, Důverné, šk. 57, MNO č.j. 150464 Dův./aut.1940.

⁷⁸ VHA, f. MNO, Důverné, šk. 30, MNO č.j. 150499 Dův./aut.1940, č.j. MNO 150813 Dův./jazd. 1940.

⁷⁹ VHA, f. MNO, Důverné, šk. 57, MNO-HVV č.j. 150477 Dův./tel.1940.

⁸⁰ VHA, f. MNO, Důverné, šk. 57, MNO č.j. 151332 Dův.-II/9.1940.

⁸¹ VHA, f. HVV, Obyčejné, 1939, šk. 117, MNO (HVV) č.j. 114892/dop.1939.

⁸² VHA, f. HVV, Obyčejné, 1940, šk. 128, MNO (HVV) č.j. 192465/7.1940; šk. 135, MNO (HVV) č.j. 198958/7.1940.

armády se měli soustředit 1. března 1940 u Pěšího pluku 4 (kasárna v Pezinku), kde probíhal 14-denní trubačský kurz (velitel kurzu por. pěch. Teodor Hirner), při kterém se měli naučit nové slovenské signály polnicí. PÚV odesílalo do kurzu jednoho plukovního a dva praporeční trubače.⁸³ Lyžařského kurzu 2. divize ve Smrekovici, který skončil 23. února, se od PÚV účastnili por. pěch. Leopold Ďurana a rtk. pěch. Jozef Hudek. Čáni si však stěžovali, že nezbytně potřebuje frekventanty kurzu kvůli intenzivnímu výcviku u PÚV a lyžařský výcvik je pro příslušníky PÚV bezúčelný. Turanec proto nařídil, aby příslušníci PÚV byli ihned odesláni zpět k útvaru.⁸⁴

Nesmíme však ani zapomínat na výuku na vojenských školách. Vysoká vojenská škola se sídlem v Bratislavě, která byla zřízena 15. ledna 1940 s odděleními pro důstojníky generálního štábu a pro důstojníky intendanstva v tříletém studiu,⁸⁵ zahájila činnost 15. února 1940. Pro předměty pro rychlé jednotky byli určeni jako šéf mjr. gšt. Ján Krnáč a jako mimořádní profesori mjr. jezd. Ján Veselý, mjr. jezd. Ján Malár, mjr. pěch. Štefan Čáni, mjr. pěch. Martin Palkovič a stot. jezd. Tibor Dualský.⁸⁶ Pro Vojenskou akademii se sídlem v Banské Bystrici, která zahájila činnost 15. listopadu 1939,⁸⁷ obdržel velitel PÚV povolení, aby v rámci vojenského výcviku v zimním období vykonal informativní přednášku o prostředcích útočné vozby a následně o taktickém použití útočné vozby a obraně proti ní.⁸⁸ Do Vojenské akademie v Banské Bystrici nastoupilo ve školním roce 1939/40 celkem 125 akademiků, mezi vojenské akademiky byli přijati pro pěchotu i svob. asp. Pavel Chlebuš a svob. asp. Dominik Miartuš z PÚV a svob. asp. Gejza Vagner z PKPÚV a pro letectvo svob. asp. Viliam Gábriš z PKPÚV.⁸⁹

Na cestě k vyššímu svazku?

Motorizace a mechanizace vojsk se stala synonymem pro výstavbu armád ve 30. letech 20. století v Evropě, která však vyžadovala značné finanční prostředky zatěžující příslušný státní rozpočet. Motorizované, motomechanizované či mechanizované svazky předpokládaly vyváženou strukturu (tanky, dělostřelectvo, pěchota, průzkumná jednotka, technické a týlové zabezpečení), tzn. jednotky pohybující se shodnou rychlostí a se stejnou průchodivostí terénu. Stručně řečeno, mělo jít o rychlé svazky dostatečně dotované tanky, které palbou podporuje dělostřelectvo a zabezpečuje pěchota. Motorizace armád tou dobou však nepokročila natolik, aby tato moderní představa nabyla reálných podob. Východiskem z nouze se tak mohly stát jezdecko-mechanizované svazky, kde koně jako přepravní prostředek měly svým manévrovacím stylem blízko tehdejšími slabým tankovým jednotkám. Spojení tankových a jezdeckých jednotek do společného svazku se jevilo jako adekvátní řešení v konkrétní situaci. Tuto cestu zvolila i bývalá československá armáda,

⁸³ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 15, fasc. 18-8-15, MNO č.j. 194199/17.1940, Trubačský kurz slovenskej armády – zriadenie.

⁸⁴ VHA, f. HVV, Obyčajné, 1940, šk. 128, MNO (HVV) č.j. 192793/I.1940.

⁸⁵ *Vecný vestník MNO*, roč. 1940, č. 1, čl. 2.

⁸⁶ SNA, f. KPR 1939-1945, šk. 51, KPR č.j. 174/voj.odd.1940.

⁸⁷ VHA, f. HVV, Dôverné, 1939, šk. 71, MNO (HVV) č.j. 209907 Dôv./3.výcv.1939.

⁸⁸ VHA, f. MNO, Dôverné, šk. 53, MNO č.j. 151860/III.Dôv.1940, 155515/III.Dôv.1940.

⁸⁹ VHA, f. HVV, Dôverné, 1939, šk. 70, MNO (HVV) č.j. 209878 Dôv./3.výcv.1939, Vojenská akademia, prijatie uchádzačov a prijímacie zkúšky; šk. 81, MNO (HVV) č.j. 212364 Dôv./ref.voj.ak.1939, Soznam voj. akademikov prijatých do VA.

když se v prosinci 1936 objevil návrh rychlé vyšší jednotky, složené z jezdeckta, cyklistů, motorizované pěchoty a tanků a od roku 1937 došlo k budování rychlých divizí. Jejich nehomogenní organizační struktura o nestejně výkonnosti jednotlivých prvků ztrácela však při větších přesunech soudržnost a vyhovovala tak pouze za určitých bojových situací a pro určitý bojový cíl.⁹⁰

Ve slovenské armádě došlo v dubnu 1939 k improvizovanému náznaku zřízení rychlé jezdecké brigády, označené jako „Rychlá brigáda“, kterou měly tvořit dva jezdecké pluky, cyklistický prapor, PÚV a dělostřelecký pluk. Naznačený krok měl jepičí život. Od mjr. jezd. Štefana Horského, velitele JPO II, se dozvídáme, že bývalý velitel jezdeckta až do svého odchodu z MNO (Horský tak míní sám sebe) sledoval systémem oddílovým, aby jezdecký oddíl byl způsobilý přeměnit se na jezdecký pluk.⁹¹ Po skončení polského tažení se zvýšil velitelský aparát v důsledku aktivování aplikačních kursů, proto mohl (Horský – pozn. O. P.) předložit iniciativní návrh na zřízení RJ, v jejímž rámci by jezdeckto mělo lepší možnost postupně se zorganizovat na stupeň pluk. Čatloš sledoval stejný cíl, když souhlasil se zřízením RJ.⁹² V předběžné organizaci MNO a HVV z 6. listopadu se proto v rámci HVV a jeho všeobecného odboru (přednosta pplk. děl. Jozef Turanec), kam byla včleněna agenda dřívějšího správního odboru, objevila jako nová složka „*Rýchla jednotka*“ (za velitele předběžně navržen Turanec).⁹³

Velení RJ se proto 9. prosince 1939 ujal pplk. děl. Jozef Turanec. RJ byla organizována 12. prosince jako „*Rýchla jednotka*“ při MNO a jejími útvary se staly: JPO I (SV Bratislava, velitel mjr. jezd. Ján Veselý), JPO II (SV Nitra, velitel mjr. jezd. Štefan Horský), JPO III (SV Michalovce, velitel mjr. jezd. Ján Malár), PÚV (SV Turčianský Svätý Martin, velitel mjr. pěch. Štefan Čáni), Cyklistický prapor (SV Turčianský Svätý Martin, velitel mjr. pěch. Martin Palkovič), referentem jezdeckta RJ se stal stot. jezd. Hynek (Ignác) Korvas, který byl dnem 1. ledna 1940 jako důstojník české národnosti propuštěn do Protektorátu Čechy a Morava a na jeho místo nastoupil dne 20. prosince 1939 stot. jezd. Tibor Dualský, přidělený k RJ od JPO I.⁹⁴

⁸³ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 15, fasc. 18-8-15, MNO č.j. 194199/17.1940, Trubačský kurz slovenskej armády – zriadenie.

⁸⁴ VHA, f. HVV, Obyčejné, 1940, šk. 128, MNO (HVV) č.j. 192793/I.1940.

⁸⁵ Vecný vestník MNO, roč. 1940, č. 1, čl. 2.

⁸⁶ SNA, f. KPR 1939-1945, šk. 51, KPR č.j. 174/voj.odd.1940.

⁸⁷ VHA, f. HVV, Dôverné, 1939, šk. 71, MNO (HVV) č.j. 209907 Dôv./3.výcv.1939.

⁸⁸ VHA, f. MNO, Dôverné, šk. 53, MNO č.j. 151860/III.Dôv.1940, 155515/III.Dôv.1940.

⁸⁹ VHA, f. HVV, Dôverné, 1939, šk. 70, MNO (HVV) č.j. 209878 Dôv./3.výcv.1939, Vojenská akademia, prijatie uchádzačov a prijímacie zkúšky; šk. 81, MNO (HVV) č.j. 212364 Dôv./ref.voj.ak.1939, Soznam voj. akademikov prijatých do VA.

⁹⁰ STRAKA, Karel. *Československá armáda, piliř obrany státu z let 1932 – 1939*. Praha : Ministerstvo obrany ČR, 2007, s. 88. ISBN 978-80-7278-376-2.

⁹¹ Velitelství jezdeckta u HVV bylo zrušeno 15. srpna 1939, zde zůstal jen referát vojenských převzvedných oddílů, který vedl stot. jezd. Hynek (Ignác) Korvas. Dosavadní jezdecké korouhve byly přejmenovány na jezdecké převzvedné oddíly.

⁹² VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 1, fasc. 2-8-1, MNO 135060 Taj./jazd.1940.

⁹³ VHA, f. MNO-Prezidium, Dôverné, šk. 1, MNO 211186/1.org.1939.

⁹⁴ VÚA-VHA, f. Sbirka, šk. 83, fasc. 39-21-83, a.j. 55-59-2, Kroniky, MNO, *Rýchla jednotka*, 26. januára 1940.

V mírové organizaci slovenské armády z 10. ledna 1940 jsou evidovány pod velitelstvím RJ (zde vedeno jako Velitelství rychlých zbraní) pod velením mjr. pěch. Martina Palkoviče: v Turčianském Svätém Martině PÚV (velitel mjr. pěch. Štefan Čáni), PKPÚV (npor. pěch. Emil Krokavec) a Cyklistický prapor (mjr. pěch. Robert Schneider), dále v Bratislavě JPO I (mjr. jezd. Ján Veselý), v Bratislavě a v Seredi JPO II (mjr. jezd. Štefan Horský) a v Humenném, Čemerném a Prešově JPO III (mjr. jezd. Ján Malár).⁹⁵ V rámci stanovení rozvrhu agendy a působnosti jednotlivých složek MNO (navenek vystupovalo MNO a HVV jako MNO) platné od 22. ledna 1940 hlavnímu vojenskému veliteli přímo podléhal I. (všeobecný) odbor, do jehož působnosti náležela I. skupina (A), v níž byl zařazen referát „*Rýchla jednotka*“ jako oddělení pod vedením přednosta mjr. Palkoviče, který byl zároveň referentem pěchoty. Palkovič z titulu této funkce provedl ve dnech 13. února – 23. února 1940 informativní prohlídku výcviku nováčků v některých útvech slovenské armády (Pěší pluk 4, Pěší pluk 5 a JPO I) za účasti příslušníka Německé vojenské mise (DHM) mjr. von Langsdorffa.⁹⁶ Palkovič byl oficiálně přemístěn od Cyklistického praporu k MNO dnem 1. února 1940.⁹⁷ JPO I až III jako útvary RJ podléhaly velitelsky a takticky přímo MNO, veliteli RJ, a jen oblastně příslušnému velitelství divize; po stránce intendantní služby byly podřízené příslušné divizní intendanci (podle oblastí) jako I. instanci a MNO jako II. instanci.⁹⁸

Přednosta dotčeného oddělení byl velitelem RJ, referentem a výkonným orgánem ve všech záležitostech týkajících se RJ. Náležela mu organizace cyklistických jednotek, jezdeckých přezvědných oddílů a útočné vozby v dohodě s 1. oddělením generálního štábu a s příslušnými složkami MNO, dále spolupráce při zpracování služebních předpisů pro RJ a součinnost při vypracování mobilizačních směrnic pro RJ podle směrnic HVV, spolupráce při vypracování organizačních předpisů RJ, návrhy na ustanovení velitelů jednotlivých složek RJ, součinnost při rozložení a ubytování RJ, záležitosti týkající se výzbroje a výstroje RJ za součinnosti příslušných složek MNO, resp. spolupráce ve výstroji RJ, součinnost s automobilní službou při přidělování a doplňování automobilů a bicyklů a s remontní službou při přidělování a doplňování koní pro služby RJ, výcvik RJ podle směrnic HVV v dohodě s 3. oddělením generálního štábu a výběr důstojníků a rotmistrů složek RJ jako instruktorů v dohodě s osobní skupinou, vypracování cvičebních řádů a výcvikových směrnic pro RJ v dohodě s 3. oddělením generálního štábu, evidence gážistů RJ.⁹⁹

Použití RJ bylo nejpravděpodobnější v jižní části 1. divize, kdy v případě válečného konfliktu s jižním sousedem se dalo očekávat jeho ofenzivní vystoupení proti Slovensku proti oblastí 1. divize na směrech v pořadí důležitosti: Nové Zámky – Nitra, Dunajská Streda – Trnava, Dunajská Streda – Bratislava (Pezinok) a Nové Zámky – Zlaté Moravce. Šlo by tak o postup nepřítele především v údolí Nitry a Hronu. Nedal se však vyloučit i postup jižního souseda na východě státu, a proto sem směřoval i plán velitelského cvičení, neboť podle výcvikových směrnic na rok 1940 v rámci velitelského cvičení ve 4. týdnu měsíce června měla RJ provést po jednom taktickém a zároveň materiálním cvičení v terénu, předmět cvičení měl zvolit velitel RJ, délka cvičení měla činit 3 dny; pluky měly v měsíci

⁹⁵ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 1, fasc. 2-5-1, MNO 135023 Taj./1.odd.1940, Schematický prehľad mierovej organizácie slovenskej armády.

⁹⁶ VHA, f. MNO, Dôverně, šk. 36, MNO č.j. 153533 Dôv./2.odd.1940.

⁹⁷ *Osobný vestník MNO*, 1940, roč. 2, č. 1, s. 10.

⁹⁸ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 33, fasc. 26-29-33, MNO-HVV č.j. 151088 Dôv./19.1940.

⁹⁹ VÚA-VHA, f. Sbíрка, šk. 62, fasc. 36-3-62, Rozvrh agendy a pôsobnosť jednotlivých složiek Ministerstva národnej obrany platná od 22. januára 1940.

květnu provést po jednom velitelském cvičení v terénu se současným řešením materiálních otázek, předmět cvičení měl určit velitel RJ. Dalo by se tak předpokládat, že hlavní náplní výcviku RJ se musí stát procvičování rychlého a organizovaného soustředění po dalekém přesunu a rychlé přípravy k boji a nácvik následného útoku či protiútoku do boku nepřítele a přechodu k další ofenzivní činnosti.

Výstavba, složení a úkoly RJ se staly předmětem úvah na Vysoké vojenské škole, o čemž svědčí studijní materiál „*Rychlá jednotka – vojnové slozenie*“ z 23. února 1940, který zachoval již klasické složení RJ z jezdecké skupiny (jezdeckvo, cyklisté, hipodělostřelectvo) a z motomechanizované skupiny (ÚV, MPO, motorizované dělostřelectvo),¹⁰⁰ kde výrazně chyběla motorizovaná pěchota, ale také námětem velitelsko-takticko-materiálních cvičení v terénu jednotlivých útvarů RJ („*JPO na zvedách pred pešou divíziou*“, „*JPO ako bočný voj divízie*“, „*JPO v krytu*“, „*Tanky za ústupového boja rýchlej jednotky na širokom fronte*“, „*Cykl. prapor pri približovaní a zjednaní dotyku*“).¹⁰¹ Vyvrcholením mělo být, ale nebylo, neboť bylo zrušeno, velitelské cvičení RJ navržené náčelníkem štábu velitelství 3. divize mjr. gšt. Jánem Krnáčem jako řídicím cvičení do prostoru Hybe – Tatranská Polianka – Kežmarok – Poprad s ubytovacím prostorem jezdecké skupiny Ružomberok, motorizované skupiny Banská Bystrica a MPO Liptovský Sv. Mikuláš.¹⁰² Řekněme si však, o co by vlastně mělo jít při nasazení rychlých jednotek? Jejich operace v obraně nebo v útoku musí být provedena náhle a celou silou a její trvání musí být v několika dnech ukončeno. Tankové prapory a motorizované prapory podstatně zesilují bojovou a údernou hodnotu rychlých jednotek, rychlé jednotky stojí a padají s pojízdností svých vozidel, není tak možné, aby rychlá jednotka byla schopna zahájit bojovou činnost po přesunu na vzdálenost 100 km pouze některými motorizovanými jednotkami po 5 hodinách a po přesunu na vzdálenost 200 km po 9 – 11 hodinách a jako celek až po 36 hodinách. Můžeme si proto vůbec dovolit odpovědět kladně na otázku, zda by toho byly útvary RJ v uvažované podobě schopny, když funkční taktický svazek tohoto typu ve skutečnosti ve slovenské armádě neexistoval?

První rok slovenské útočné vozby lze označit jako rok konsolidační, který provázely nezbytné kroky s cílem uchovat schopnost jejího případného bojového nasazení, což symbolická účast na polském tažení nijak neproověřila. Pozice Čániho byla prakticky neotřesitelná, neboť si ho Čatloš cenil jako odborníka. Není tak možné v jeho případě hovořit o nějakých chaotických zásazích do citlivého vojenského organismu, které by způsobila nervozita z chování reálného protivníka - maďarského Honvédu. Slovenské útočné vozbě se podařilo v prvním roce její existence uchovat soudržnost a přechodem od praporu k pluku nabrat dech. Na 150 maďarských tančíků typu CV 3/33 a CV 3/35 italského původu vyzbrojených kulometry nepředstavovalo dosud hrozbu, již by se slovenští tankisté nedokázali s úspěchem postavit. Maďarsko však již setřásl omezení Trianonu a v maďarských tankových jednotkách se chleba začal lámat na rozhraní let 1939/40, kdy se slovenská útočná vozba, a potažmo útvary RJ slovenské armády, rozhodovaly, co dál. V této klíčové chvíli se ukázaly limity válečného Slovenska, které mu vystavily jednak dlouholeté soužití v rámci jednotného československého státu a jednotné československé armády, jednak chvatné osamostatnění pod německou kuratelou. Zatímco Maďaři disponovali výrobní základnou schopnou produkce vlastní či licencované tankové techniky, na Slovensku tato otázka nebyla na pořadu dne, neboť se zde daly využít jen omezené průmyslové kapacity jako důsledek jejich teritoriálního rozmístění v meziválečném Československu. Slovenským vojákům nezbylo nic jiného, než

¹⁰⁰ VHA, f. MNO, Tajné, šk. 7, MNO č.j. 135390 Taj./19.1940.

¹⁰¹ VHA, f. MNO, Dôverné, šk. 36, MNO č.j. 154272 Dôv./2.1940.

¹⁰² VHA, f. MNO, Tajné, šk. 5, MNO č.j. 135748 Taj./2.1940.

se spoléhat na německou pomoc, ke které se sami Němci z mezinárodněpolitických důvodů zavázali. Slovenské velení se proto v následujícím období logicky obrátilo do prostředí, které důvěrně znalo, a odkud se dala očekávat vstřícnost a podpora výzbrojních představ jeho tankistů, a to do českých zbrojovek. V nich však Němci již uplatnili svůj rozhodující vliv a čas rychle prokázal, jak liknavě se k vojenským potřebám svého spojence postavili a jak protěžovali jeho jižního souseda, neboť licence na tankovou techniku pro Maďary schvalovali vcelku bez zábran a dodávkám moderních středních tanků vlastní produkce pro maďarský Honvéd, o nichž si mohla slovenská armáda nechat jen zdát, překážky do cesty nekladli.¹⁰³ Nakonec Maďaři drželi v pomyslném šachu jak Slovensko, tak Rumunsko. Maďarský nástup v tankové výzbroji proto slovenská armáda již nedokázala zachytit a slovenská útočná vozba zůstala o pověstný krok zpět. V geopolitické sféře Německa jako klíčové mocnosti států Osy se nejednalo o nic překvapivého.

K zodpovězení se tak nabízí pouze otázka, jaký vliv měla německá vojenská doktrína, německý model výstavby tankových vojsk a samotná činnost DHM na Slovensku na chod slovenské útočné vozby ve sledovaném období jejího přechodu od praporu k pluku, zda zde také nepřevážil německý zájem příliš neposilovat slovenské vojenské ambice v evropském středovýchodním prostoru. Můžeme zaznamenat, že gen. Alexander Čunderlík jako armádní inspektor a genpor. Paul Otto jako šéf DHM provedli teprve ve dnech 29. května – 6. června 1940 prohlídku vojenských oddílů, vojenských zařízení a výcvikových táborů (navštívili celkem 13 posádkových velitelství, 1 budoucí posádkové velitelství, 3 výcvikové tábory a 1 sklad). Prohlídka Turčianského Sv. Martina vyústila v návrh vyslat cca na 14 dní k veliteli PÚV odborníka pro útočnou vozbu k odstranění zjištěných nedostatků.¹⁰⁴ Při poradě konané 9. července 1940, které se účastnili za slovenské MNO gen. Čunderlík a plk. Turanec a za německou DHM genpor. Otto a mjr. Kray, však bylo na základě žádosti šéfa DHM rozhodnuto, aby vedle Pěšího pluku 4 a Dělostřeleckého pluku 1 v Bratislavě, kde již k jejich zřízení došlo, se zřídily i u PÚV, ženijního pluku, JPO a telegrafního vojska vzorné roty (eskadrony) podle německého vzoru, přičemž ke každé takové jednotce by byl odvelen německý důstojník – odborník, který by byl nápomocen při organizaci a výcviku těchto setnin. Mjr. Čáni byl okamžitě ústně informován, že dostane následující den přiděleného jednoho německého důstojníka a má ihned zahájit výcvik. Turanec jednal neodkladně a nařídil obrátit se ohledně organizace a výcviku na DHM, aby byl pro každou zbraň určen německý důstojník – poradce, který dá slovenskému veliteli patřičné pokyny a vypracuje programy výcviku. Turanec však tímto krokem vlastně zahájil pouze přípravné práce na realizaci vzorných rot u vybraných jednotek s cílem vytvořit kádr vycvičených důstojníků a poddůstojníků pro budoucí všeobecný výcvik podle německého vzoru.¹⁰⁵ Nutno proto zaznamenat, že teprve ve dnech 17. – 18. července 1940 provedl obhlídku PÚV hauptmann Ludwig Hamann a navrhl zreorganizovat PÚV podle německého vzoru a za tím účelem považoval za žádoucí postavit výcvikovou rotu.¹⁰⁶ Neunikne pozornosti, že až následně 23. září 1940 byl k PÚV přidělen na dobu půl roku oberleutnant Peter Schwarzhaupt spolu se dvěma poddůstojníky za účelem řízení výcviku podle německého vzoru.¹⁰⁷ Vliv zástupců německé armády na výstavbu slovenské útočné vozby ve sledovaném období jejího přechodu od praporu k pluku tak nelze dokladovat, nijak se neprojevil.

¹⁰³ Slovenská ÚV obdržela od Němců v roce 1943 zanedbatelný počet středních tanků (5 kusů Panzerkampfwagen III Ausf. N) pro výcvikové účely v zápolí. Srov. UHRIN, Marian, *Stredné tanky slovenskej armády 1939-1945*. In *Hobby Historie – osobnosti, letectví a vojenská technika 20. století*, roč. 2, 2011, č. 11, s. 14. ISSN 1804-2228.

¹⁰⁴ VHA, f. MNO, Důvěrné, 1940, šk. 1, MNO č.j. 158888/III.Dôv.1940.

¹⁰⁵ VHA, f. MNO, Důvěrné, 1940, šk. 20, MNO č.j. 159977/I.Dôv.1940.

¹⁰⁶ VÚA-VHA, Sbirka, šk. 62, fasc. 36-4-62, DHM č.j. 164/40.

¹⁰⁷ VHA, f. 53, šk. 59, 1940, Zprav., sg. 4 ½-4, PV Turčianský Sv. Martin č.j. 230/Dôv.1940.

O. PEJS: DIE SLOWAKISCHEN PANZERTRUPPEN: VOM BATAILLON ZUM REGIMENT (SEPTEMBER 1939 – FEBRUAR 1940)

Die vorliegende Studie ist auf die Veränderungen fokussiert, die mit dem Übergang vom Panzerbataillon zum Panzerregiment der Slowakischen Armee seit der Beendigung des Polenfeldzugs bis zur Neuorganisation der slowakischen Streitkräfte im Oktober 1940 zusammenhingen. Die Aufmerksamkeit des Autors richtet sich auf die Charakteristik der organisatorischen Veränderungen, die zur Entstehung des Panzerregiments führten, des Weiteren auf die personelle Sicherstellung der vorgenommenen Veränderungen, auf die Ausbildung und Erziehung der Angehörigen der Einheiten der Panzertruppen und Panzerabwehrverbände. Im abschließenden Teil der Studie deutete er auch den gescheiterten Versuch der slowakischen Armeeführung an, eine höhere Kampfwehrgeneinheit zu bilden.

Der Autor des vorliegenden Beitrags stellt fest, dass das erste Jahr des Bestehens der slowakischen Kampfwehrgeneinheiten als die Zeit der Konsolidierung zu bezeichnen ist. Es wurden notwendige Maßnahmen getroffen mit dem Ziel, den möglichen Kampfeinsatz dieser Kampfwehrgeneinheiten zu gewährleisten. Die symbolische Teilnahme der slowakischen Einheiten am Polenfeldzug ist keineswegs als der wahre Prüfstein ihrer Kampffähigkeit zu bezeichnen. Die Position von Stabschef Čáni, des Befehlshabers des Panzerbataillons, war praktisch unerschütterlich, da er von Verteidigungsminister Gen. Čatloš als Fachmann sehr geschätzt wurde. In seinem Fall ist es daher völlig unzutreffend, wenn man von chaotischen Einlenkungen im sensiblen Militärorganismus spricht, die durch Nervosität resultieren von Manövern des realen Gegners – der ungarischen Honvéd, motiviert sein sollten. Den slowakischen Panzerwehrgeneinheiten ist es im ersten Jahr ihres Bestehens gelungen, den Zusammenhalt beizubehalten, und durch den Übergang vom Bataillon zum Regiment noch zusätzlich an Stärke zu gewinnen. Um die 150 ungarischen Tankettes CV 3/33 und CV 3/35 italienischer Herstellung ausgestattet mit Maschinengewehren stellten für die slowakischen Panzerkämpfer keine ernstzunehmende Bedrohung dar, der sie ohne Hoffnung auf Erfolg gegenüberstehen würden. Ungarn ist es jedoch zu dieser Zeit bereits gelungen, die Einschränkungen des Trianon-Vertrages außer Kraft zu setzen, und die Panzerkampfwehrgeneinheiten an der Wende 1939/1940 umzuorganisieren, während die slowakischen Panzertruppen, bzw. schnelle Truppen der Slowakischen Armee erst erwogen haben, welche Maßnahmen zu treffen seien. Während dieser Schlüsselzeit offenbarten sich die beschränkten Möglichkeiten der Kriegs-Slowakei, die zum einen im langjährigen Bestehen innerhalb des tschechoslowakischen Staates und der zentralisierten tschechoslowakischen Armee ihren Ursprung hatten, und zum anderen mit der in Eile Proklamierten Selbstständigkeit unter der Kuratel des „dritten“ Reiches eng verknüpft waren. Während Ungarn über eigene Produktionsbetriebe zur Herstellung von einheimischer oder lizenzierter Panzertechnik verfügte, stellte sich in der Slowakei diese Frage erst gar nicht, da man hierzulande lediglich auf begrenzte Wirtschaftskapazitäten (als Folge der territorialen Dislozierung in der Tschechoslowakei der Zwischenkriegszeit) zurückgreifen konnte. Den slowakischen Soldaten ist nichts anderes übrig geblieben, als sich auf die deutsche Hilfe zu verlassen, zu der sich Deutschland aus internationalpolitischen Gründen selbst verpflichtet hatte. Die slowakische Armeeführung richtete in der Folgezeit ihre Aufmerksamkeit also logischerweise auf das Umfeld, das ihr vertraulich bekannt war, und zwar auf die Rüstungsbetriebe in Böhmen, von denen sie sich Entgegenkommen und Unterstützung ihrer Bedürfnisse versprach. Die Deutschen vermochten es jedoch, ihren entscheidenden Einfluss in den Betrieben im Protektorat Böhmen und Mähren durchzusetzen. Mit der Zeit wurde immer deutlicher, dass sie sich zu den militärischen Forderungen des slowakischen Verbündeten eher lässig verhielten. Im Gegensatz dazu zeigten sie viel Entgegenkommen gegenüber Ungarn; den Budapester Lizenzanforderungen auf Panzertechnik wurde von den Deutschen relativ problemlos und schnell zugestimmt, und den Lieferungen an modernen mittleren Panzern deutscher Herstellung an die ungarische Honvéd, von denen die slowakische Armee lediglich träumen dürfte, wurden keine Hindernisse in den Wege gestellt. Die Ungarn hielten nicht nur die Slowaken, sondern auch die Rumänen „in Schach“. Der Antritt Ungarns im Bereich der Panzerausrüstung konnte daher von der slowakischen Armee nicht aufgefangen werden und die

slowakischen Panzerkampfverbände lagen daher einen Schritt zurück. Nimmt man aber das Verhalten Deutschlands in seiner geopolitischen Einfluss-Sphäre im Allgemeinen, so ist es alles andere als überraschend.

In diesem Zusammenhang stellt sich die Frage nach dem Einfluss der deutschen Militärdoktrin, des Ausbaus von Panzerarmee nach dem deutschen Muster und die Frage nach der eigentlichen Tätigkeit der Deutschen Heeresmission (DHM) in der Slowakei bezogen auf das Funktionieren der slowakischen Panzerkampfverbände 1939 – 1940, während ihrer Transformation vom Bataillon zum Regiment. Insbesondere, ob auch in diesem Fall das Bestreben Deutschlands nach der Einschränkung slowakischer militärischer Ambitionen im ostmitteleuropäischen Raum nicht die Oberhand gewann. Man kann feststellen, dass Gen. Alexander Čunderlík als Armee-Inspektor und Gen.-Lt. Paul Otto als Chef der DHM in den Tagen 29. Mai – 6. Juni 1940 eine Inspektion der slowakischen Verbände, der Militäranlagen und der militärischen Ausbildungslager durchgeführt haben (insgesamt besuchten sie 13 Garnisonskommandanturen, eine zukünftige Garnisonskommandantur, 3 militärische Ausbildungslager und einen militärischen Lagerplatz). Die Inspektion von Turčiansky Sv. Martin mündete in den Vorschlag, dem Befehlshaber des Panzerbataillons für eine Zeit von ungefähr 14 Tagen einen Spezialisten für Kampfswagen zur Behebung der festgestellten Mängel zuzuordnen. Nach einer am 9. Juli 1940 abgehaltenen Beratung unter Anwesenheit von Vertretern des slowakischen Verteidigungsministeriums, Gen. Čunderlík und Oberst Turanec, und der Deutschen Heeresmission Gen.-Lt. Otto und Mjr. Kray, wurde aufgrund eines Gesuchs des Chefs der DHM entschieden, dass außer dem Infanterieregiment 4 und Artilleriesregiment 1 in Bratislava, wo die Musterkompagnie (-Schwadronen) nach dem deutschen Vorbild bereits errichtet worden ist, diese auch beim Panzerbataillon, Pionierregiment, bei der Kavallerie-Aufklärungstruppe und beim Telegraphen-Heer errichtet werden sollen. Zu jeder Kompagnie wurde ein Spezialist – Wehrmachtsoffizier beordert, mit der Aufgabe Hilfe zu leisten bei der Organisation und Ausbildung der Kompagnie. Mjr. Čáni war sofort mündlich unterrichtet worden, dass er am nächsten Tag einen Wehrmachtsoffizier zugeteilt bekommt und dass er mit der Ausbildung sofort beginnen solle. Turanec handelte unverzüglich und wandte sich an die DHM betreffend Organisation und Ausbildung. Er verlangte die Zuteilung eines Wehrmachtsoffiziers-Spezialisten zu jeder Kompagnie, der dem slowakischen Befehlshaber die nötigen Anweisungen erteilen und das Ausbildungsprogramm ausarbeiten sollte. Turanec ist es durch diesen Schritt allerdings nur gelungen, Vorbereitungsarbeiten einzuleiten zur Errichtung von Musterkompagnien bei ausgewählten Einheiten mit dem Ziel, neue Kader von ausgebildeten Offizieren und Unteroffizieren für die zukünftigen allgemeine Ausbildung nach deutschem Muster zu bilden. Am 17. – 18. Juli 1940 hat Hauptmann Ludwig Hartmann eine Besichtigung des Panzerbataillons durchgeführt und danach die Umorganisation des Panzerbataillons nach dem deutschen Muster vorgeschlagen. Er hielt es für sinngemäß, eine Ausbildungskompagnie zu errichten. Es ist auffallend, dass erst am 23. September 1940 der Oberleutnant Peter Schwarzhaupt und zwei Unteroffiziere dem Panzerbataillon zugeteilt worden sind mit dem Ziel, die Ausbildung nach dem deutschen Vorbild zu leiten. Die Frage, welchen Einfluss die Vertreter der Wehrmacht auf die Errichtung der slowakischen Panzerverbände seit ihrem Übergang von Panzerbataillon zum Panzerregiment nahmen, kann anhand der Quellen nicht dokumentiert werden.